Ч. 72 (12.728). Львів, середа 1. квітня 1931. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ
Львів, Ринок ч. 10. II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло". Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Четвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голянд., Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 6 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.—
Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції 29-41
„ Друкарні 29-28.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
25 сот.

Ендеція про польсько-українські взаємини.

Статті Ст. Ґломбінського в „Курері Львовскому".

Останні часи надзвичайного загострення польсько-українських взаємин з усіми його явищами по одній і другій стороні, „пацифікація" та її істотні наслідки, відгук усіх цих подій на краєвому, парляментарному та закордонному ґрунті, врешті останні варшавські розмови з їх негативним вислідом, усе це спонукало й польський ендецький табор знову зацікавитися українською проблемою, в тому напрямку, щоби дещо вийти поза вузькі дотеперішні границі україножерних гасел.

Нема для нікого ніякого сумніву, що „пацифікаційну" акцію підготовила ендеція: пригадаймо собі всі ті студентські й „обивательські" віча, анонімові летючки та цілу ендецьку пресу в періоді, який попереджував „пацифікацію", пригадаймо собі ту божевільну кампанію проти всього українського, з закликами нівечення й руйнування його до тла, яка велася тоді ендецьким табором! Тому відмежовування себе пізніше від „пацифікації" та явне осуджування її метод, як це сталось підчас відомої соймової дебати, поруч із скиданням цілої вини чи-то на українців чи на санаційний табор — є звичайним крутійством. Таксамо не можна брати поважно взагалі відмежовування себе ендецією цілком від національної політики нинішньої влади, бож усі ми знаємо, хто промощував шляхи цій політиці, знаємо призвища нинішніх галицьких санаційних провідників, які чейже перекочували до табору ББ простісінько від ендеції, ні трішки не міняючи своїх поглядів на національну проблему (напр. пос. Здзіслав Стронський, один з б. лідерів ендецької молоді, велика частина „групи сто" зі „Слова Польского" з пп. Левенгерцом і Мейбаумом на чолі і т. д.). А проте може саме тому, що гасла, голошені ендецією, були реалізовані під іншою фірмою, та що ендеки, вірні своїй партійній організації, могли приглядатися збоку практичним ефектам тої реалізаторської роботи, — в нинішньому ендецькому таборі зродилися — здається — деякі сумніви однаково щодо корисности тих наслідків, як і — мабуть — самих гасел.

Безумовно чималу (може й головну) ролю грає тут „а пріорі" неґативне становище до всього, що робить санація та особливе виспеціалізування себе у підхоплюванні і підкреслюванні промахів і невдач санаційної влади. Факт такого поганого стану „меншиневих" відносин, як ще ніколи раньше, занадто наглядний, щоби не використати й цього моменту для боротьби з санацією; і ендеція, виходячи з заложення „усі засоби однаково добрі для осягнення цілі" — справді цей момент використовує. Але все воно разом взявши не міняє згаданого вже іншого факту, а саме, що польська ендеція підходить до питання польсько-українських взаємин уже трохи інакше, ніж лише з лайкою, взагалі заперечуванням істнування українців на світі (старі ендецькі, нині краківським „Курерком" відігрівані теорії), або проектами „на знищене Русі".

Недавно зареєстрували ми на цьому місці статтю проф. Рибарського п. н. „Заплата за льояльність"" з „Ґазети Варшавскої" з 15. ц. м., в якій автор дуже розумно поставив справу льояльности, яка вічно товчеться і викликує стільки баламутства, та ідентифікував її поняття з поняттям леґальности. Та й абстрагуючи від правильности чи неправильности поодиноких мериторичних виводів проф. Рибарського, його стаття була втримана у поважному і пристойному тоні і виявляла такий самий, поважний і пристойний, підхід до проблеми. Тепер находимо в ендецькій пресі знову дві статті Ст. Ґломбінського п. н. „Не туди дорога" („Курер Львовскі" з 28. і 29. ц. м.).

Подібна думка тих статтей така, що — мовляв — не лише факт нинішньої державної приналежности Східної Галичини до Польщі і польська культура, — як казав п. Голувко, — рівноважує чисельну перевагу українців у Східній Галичині, але й факт автохтонности польського населення на цій землі і його живуча сила. Ґломбінський старається доказати цю тезу прикладами з давньої і новішої історії, відкликається і до Нестора і до перших десятиліть після 3-го розбору Польщі (прилучення Галичини до Австрії) і врешті до післявоєнних часів та ремствує на п. Голувка і його політичний табор, що вони у своїх політичних комбінаціях буцімто легковажать собі той чинник автохтонности й сили польського народу.

...Цілий виклад п. Голувка свідчить про дуже поверховне трактування польсько-української проблеми у Східній Галичині (очевидно, Ст. Ґломбінський вживає скрізь терміну „руські" і „Малопольска Всходня" — прим. Ред.), та передусім переочує значіння, яке в історії цього краю мала і нині має жива сила замешкалого тут польського народу, який був і є тут фундаментом приналежности того краю до Польщі, про що в польській державі наче зовсім забули ті політики, які стоять тепер при владі.

Автор звертає увагу, що зворот п. Голувка в його відомій статті („Ґаз. Польска" з 20. ц. м.) про настрої польського громадянства — не на свому місці:

Не є тайною п. Голувкові, що це „громадянство" позбавлене сьогодні волі і голосу, спутане у своїй діяльності, стероризоване, може тільки з острахом приглядатися тому, що робить правлячий „табор", і наслідкам його пацифікацій та угодових ідей.

Старенький лідер ендеції бідкає, що санаційна політика, мовляв, ослабила настільки польський громадянський чинник у Сх. Галичині, що витворила атмосферу, пригідну для саботажів. Він виступає так само проти метод, застосованих у „пацифікації".

Українці („русіні") як громадяни Польщі, є обовязані до льояльности супроти держави і до вірности для Річипосполитої. Щоби вимусити ту льояльність і вірність, досить витягти правні консеквенції, відмовити їм користи з громадянських прав та наложити у випадку нарушення ними прав інших мешканців — кари, передбачені законами, а на цілі громади обовязок відшкодування за нищення чужого маєтку.

В конклюзії автор впевняє, що

„щира згода і співпраця надійде колись, але надійде з серця і розуму, коли українські партії в краю зрозуміють, що польський нарід у Сх. Галичині настільки сильний, що не може бути мови про те, щоби його виперти або знищити."

І тому автор радить:

„хай польське правління оточить в накиненій нам боротьбі опікою польський нарід на цій землі, хай дозволить йому розвинути свої господарські самостійні сили в границях права і справедливости, а час буде найкращим засобом зближення і співпраці обох народів без окремих пактів і — дасть Бог — без нових „пацифікацій".

— Виводи автора досить туманні, бо з них не видно ніякої позитивної програми. Що це значить „зміцнювати польський елемент"? Нова кольонізація?! Чи це програма „розвязки" польсько-українських взаємин?! Чейже і сам Ґломбінський не може в це повірити.

Однак всетаки він признає слушність п. Голувкові,

коли він уважає бажаною річю краще співжиття поляків й українців в цьому краю.

Признає теж

„рівноправність українців в краю, якої їм ніхто досіль не відмовляв".

Пригадує правду, що

любови, привязання до держави, щирої згоди, вимусити не можна, але також пактами їх не здобудеться.

Покликується врешті на конституцію, яка

признає права всіх національностей до свобідного культурного і господарського розвою.

Станислав Ґломбінський не подає ніякої конкретної програми, ніяких вказівок практично-політичного характеру, як має прийти „покращання співжиття" і чим має проявлятися „рівноправність" обох народів. „Зміцнювання польського елементу", яке йшло би коштом українського культурно-господарського стану посідання (напр. через утраквізацію, а фактично польонізацію українського шкільництва, витискання української кооперації через фаворизування польського прив. купецтва чи польської кооперації), польсько-українські відносини вічно загострюють. Навіть признання українцям „статус кво" зперед „пацифікації" не є чейже ніякою розвязкою, коли у свіжій памяті є ті права, які українці мали за Австрії, і той наш національний розвій, який у пізніших роках проявився і природно відбився на національних аспіраціях. А чи проф. Ґломбінський не вважав би бодай повернення українцям їх попередніх здобутків — якоюсь „концесією", що шкодилаб польським інтересам, — того не знаємо.

А проте з вищенаведених висловів Ґломбінського виходить ясно, що в ендецькому таборі зайшла деяка маленька еволюція поглядів. Такі слова, як „рівноправність", „свобідний культурний і господарський розвій" і т. п. були до цього часу в устах ендека нечуваною єресю. Питання лише, як довго та еволюція буде тривати і чи не зійде вона знова на бездоріжжа і чи дійде вона до того місця, коли ендеція усвідомить собі також силу українського національного чинника, як факту, з яким треба реально-політично рахуватися?

Wyciąg z protokołu wspólnego z dnia 24 marca 1931 r. Sąd okręgowy Wydział VI karny we Lwowie w sprawie konfiskaty Nr. 60. czasopisma „Dilo" z daty Lwów dnia 18. marca 1931 r. do ygn. VI. 1. Pr. 135/31 na posiedzeniu niejawnem w dniu 24 marca 1931 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 17 marca 1931 r. przez Prokuratora Sądu okręg. we Lwowie konfiskatę czas. „Dilo" Nr. 60. z daty Lwów dnia 18. marca 1931 r. zawierającego: 1) w artykule pt. „Z dijalnosty Ukraińskoji Parl. Reprezentacji" w całości, 2) artykule pt. „Z sudowoi sali" w ustępie od słów „kucharka" do „były" znamiona występku z § 308 uk., zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17/12 1862 Dzpp. Nr. 6 ex 1863 tj. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. Uzasadnienie: Ogłoszenie drukiem wymienionych wyżej ustępów artykułów ma na celu pod 1) fałszywymi twierdzeniami i przekręceniami faktów co do przebiegu akcji mającej na celu likwidację aktów sabotaży pobudzić do nienawiści i wzgardy przeciw władzom administracyjnym, które tę akcję przeprowadziły pod 2) fałszywemi twierdzeniami i przekręceniem faktów co do przebiegu rozprawy głównej i w sprawie karnej Nazara Zajacia i tow. podniecić do wzgardy i nienawiści przeciw organom policji państwowej co odpowiada znamionom występku z § 300 uk. Według §§ 487, 489, 493 pk. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione.

Na oryginale właściwe podpisy.

Za zgodność: Lipanowicz
starszy sekretarz.

Радянський збіжевий дампінґ.

3. Здогадні наслідки дампінгу і висновки.

Маючи на увазі, що вивіз збіжа з Радсоюзу зросте, мусимо рахуватися також і з тим, що це вивіз по цінах нижчих від европейських. Наслідком цього мусить цей вивіз тривожити европейські ринки, а тим самим мусить їх заставити приноровитися якось до цього факту.

Ми вже зазначили, що проблема вивозу збіжа Радсоюзу не є проблемою радянського „дампінґу“, а проблемою повороту господарського аграрного комлексу б. Росії на европейський ринок. Цей поворот мусить мати передовсім цей прикрий для іншого світу наслідок, що його непродані запаси збіжа будуть збільшуватися, а що це збільшення не може йти в безконечність через нетривкість продукту, то рівночасно обнизиться далі рентовність продукції збіжа, яка є в нас давно нижче зера, а в американських осередках продукції скотилась теж близько до зера. Деякі економісти подають навіть, що американська збіжева продукція вимагає на сотнар около 40 центів доплати, а европейська не оплачує зовсім праці хлібороба і земельної ренти. Колиб до того вивіз Радсоюзу зріс помітно, — а має ще можність рости, коли сьогодні дає тільки 1/10 довоєнного вивозу, — то мусілоб наступити явище повної нерентовности управи збіжа.

Ця нерентовність мусілаб підсилити оборону европейських держав всякими засобами перед радянським дампінґом, себто введенням нових охоронних мит, митними уніями, вивозовими преміями чи іншими заходами. До цього треба безумовно одноцілого фронту й порозуміння. Його очевидно нема. Головний вилім робить тут Італія, що покриває всеціло своє запотребування на пшеницю в Радсоюзі. Анґлія купує там овес, Німеччина ячмінь, Голяндія кукурудзу й жито. Всі вони стоять на становищі, що коли можна купити дешевше, то чому не купити. Становище — яке їх хліборобства не підриває, бо його або немає в даних ділянках і воно працює над іншою продукцією, або відповідно забезпечене (Німеччина). Зрештою некупування радянського і одночасно купування американського збіжа — це хіба ріжниця в політичній сторінці і... ціні. Інші европейські держави зрезиґнували тому зі спільного фронту і бороняться одинцем або ґрупами. До тих, що йдуть одинцем належать Франція і Бельґія, до інших т. зв. аграрна антанта (Болгарія, Югославія, Латвія, Естонія, Чехія, Мадярщина, Румунія, Польща) що виступали досі одводушно в хліборобських справах. В останніх днях зробила цій ґрупі немилу несподіванку Естонія яка заключила з Радсоюзом договір про безмитний перевіз радянського збіжа. Ще один доказ на те, що разом добре, але коли добрий інтерес, то одинцем теж не завадить.

Всі ці заінтересовані в справі радянського збіжа держави будуть на будуче боронитись перед ним незгірше, як перед американським. Але оборона для ввозу в дану державу лекша, ніж вивіз і збут до інших держав. І тут радянське збіжа наробить чимало клопоту, коли його буде більше. Рятунком перед цим будуть нові митні унії чи договори з клявзулею найбільшого упривілеєння. Є познаки, що тут вирнуть нові господарські уґрупування держав, хоч радянське збіжа й інший дампінґ є тільки одною складовою цих перемін (останні відомости про унію Німеччина-Австрія-Югославія-Мадярщина).

Ці заходи доведуть певно до того, що радянське збіжа зі своїми низькими цінами буде прикре, але не катастрофальне.

Важчий удар радянського дампінґу піде в сторону другого великого експортера: Америки. Канада, Обєднані Держави П. А. та південно-американські держави змеханізували своє сільське господарство в останніх роках і довели його до великої продукції. Їх сільське господарство є сьогодні таким, до якого йде Радсоюз: дешеве коштами виробу, поставлене на основах індустрії — себто поплатности, масове, обраховане головно на експорт, незвязане сентиментом людей, що вросли в нього з діда-прадіда. Це супе157речности до патріярхально-традиційного хліборобства Европи, що поза інтересом висовує всю свою душу в усіх ділянках життя, а головно в політиці. Тому американський фармер йде на бізнес, а радвлада на скору ліквідацію індивідуальних господарств. Одні для грошей, другі для політики, з якої колись мають бути гроші. Коли Европа боронитиме своє хліборобство перед обома, то боронитиме його перед холодним розумуванням обох, яким до сентименту дуже далеко. Однак вже сьогодні можна передбачити вислід конкуренції двох експортерів. Америка, над якою висять міліони тон непроданого збіжа і нерентовність хліборобства поволі лишає цей нерентовний бізнес. Вправді величезна кріза промислу жене деяких бувших фармерів на село за прожитком, але це вже не є похід по золоте руно, а по хліб. Капітал вицофується із сільського господарства, бо воно нерентовне. Воно стане ще менше рентовним, а тоді не можна буде рахувати навіть на поворот капіталу, не думаючи про відсотки. І через кілька літ знова може бути місце для активного експортера — Радсоюзу. Американське зерно поволи даватиме місце радянському.

На цьому відтинку розіграється головний бій, коли Радсоюз дійсно сповнить свої мрії щодо механізації сільського господарства. Менше потерпить на цьому сільське господарство країв, що його ще далеко не змеханізували, між іншим і наше. Що при рубанні цих дров може і на нашу голову впасти якесь здорове поліно — це не виключене. Але сьогодні робити алярм, що радянський збіжевий дампінґ, мовляв, нас валить — це далеко передчасна боязнь. З господарської точки погляду він ще не такий небезпечний своїми вислідами. Як політичний і анархічний атут він для нас безперечно більше небезпечний, як і істнування всеї радянської системи. Але цього не розвяжеться з економічної точки погляду, а цим самим і не в цих рядках.

Інж. Евген Храпливий.

Неофіт у ролі Катона.

Новозорянський полеміст в обіймах „католицької екстази“.

Головний редактор „Нової Зорі“ п. д-р О. Назарук заінтересувався до тої міри нашою статтею про останній пастирський лист теперішнього свого політичного зверхника, що присвятив їй статтю аж на цілу сторінку „з гаком“ та щей до того дрібними черенками друковану. Але хоч стаття дрібними черенками зложена, то зате неабияким змістом виповнена. У ній запевняє д-р Назарук, що в підвалину політичної частини пастирського листа станиславівського владики лягли слова Господньої молитви: „І остави нам долги наша, якоже й ми оставляєм должником нашим“. Ці самі слова напевно мусіли лягти і в основу обговорюваної статті д-ра Назарука в „Новій Зорі“ з дня 29. березня 1931 р. п. н. „Не полемізують і не аналізують“. Бо хоч її автор у своїй теперішній „католицькій“ скромности до цього не признається, то для нас воно і без того ясне й зрозуміле. Це зрештою пробивається з кожної стрічки тієї полемічної статті, а крім того воно випливає з усього дотеперішнього минулого д-ра Назарука, особливож з тієї незаперечної риси його характеру, що наказувала і наказує йому все повну і беззастережну душевну відданість свому протекторові та зверхникові, доки його від себе не відлучить. Словом, цитовані слова Господньої молитви і християнська любов і католицький дух „покори“ лягли в підвалини полемічної статті цього „многострадального“ наслідком ідеольоґічних пертурбацій „страснотерпця“.

Свою статтю писав д-р Назарук по пунктам. Томуто треба і нам спинитися на кожному з них. Цих пунктів бачимо там аж 10. Це нам нагадує відразу десять заповідей, дарма, що в пунктах статті католицький автор на ті заповіди не покликується. Та перейдім до тих пунктів.

1) На замітку „Діла“, що польська преса використала пастирський лист по свому, д-р Назарук пише:

„Хто знає і памятає, як польська преса (тай чи тільки преса) дійсно використала відомих 10 статтей п. Кедрина (і тих, що разом з ним без аналізи і без застанови ті статті укладали), статтей написаних в „Ділі“ безпосередньо по пацифікації і то писаних так, що якби їх для свого ужитку замовило польське мініство загр. справ, то не моглиб бути лучше для нього написані, — той з дива отворить очи, читаючи твердження „Діла“, що лист поляки „використали“. А їх 10 статтей (досі представництвом УНДО-ня, вибачте, „українського народу“ — не відкликаних!) не використали... Якесь нове „пяницьке чудо“ тай годі. І про ті саміські справи писалося в тих 10 статтях, що й у Пастирськім Листі під оглядом сучасно-політичним“.

Перш за все слід ствердити, що названі десять статтей, опублікованих у „Ділі“ під кінець минулого року, відкликав головний редактор „Діла“. УНДО їх не потребувало відкликувати, бо воно їх не інспірувало, так само не робила цього і Парляментарна Репрезентація УНДО. Д-р Назарук твердить, що 10 статтей „Діла“ були побудовані на „дряхливих, спекулятивних підставах“, що вони були викликані „страхом“ і т. д. А чи в такому випадку відкликання тих статтей було теж подиктоване „страхом“ і „спекуляцією?“. — Далі нехай нам буде вільно пригадати редакторові „Нової Зорі“, що саме він на сторінках редаґованої ним ґазети взяв в оборону автора тих статтей, навязуючи до опублікованого в „Ділі“ тексту їх відкликання. Колиж тоді боронив їх автора, то чому нападає на нього і на його статті тепер? Д-р Назарук робить дуже кепську прислугу свому теперішньому протекторові, коли ставить на рівні згадані статті „Діла“ з пастирським листом станиславівського владики. У світі, здається нам, можна краще використати для деяких цілей політичне „кредо“ і споневіряння українського народу та його політики українським епископом, ніж статті скромного публіциста. Вага слова епископа троха більша ніж відкликана стаття „Діла“. Радимо п. Назарукові перечитати уважно ще раз обговорювані статті „Діла“ і пастирський лист, а тоді може він переконається, що в них мова про цілком інші справи. Над загадочною фразою про „якесь нове пяницьке чудо“ ми не думаємо спинятись, бо пересвідчені, що вона „вирвалася“ католицькому редакторові в запалі творчої „католицької екстази“. Тому не робимо його за неї відповідальним. Бож знаний такт п. Назарука поза „екстазою“ хіба на цю фразу йому не дозволив би. Інші крилаті фрази в цій точці новозорянської полеміки поминаємо без відповіди, бо вона не потрібна.

2) Д-р Назарук твердить, що „Діло“ перекрутило цитату з „Ґазети Поранної“. Отже це неправда. Цитата „Ґ. П.“ зовсім не перекручена. Редактор „Н. З.“ твердить, що „напрям“ у політиці зовсім не покривається зі „способом“. Алеж нема сумніву, що спосіб проводження чогось у політиці випливає з напрямних політики, а ніколи навпаки. І тому цитату з „Ґазети Поранної“ ми приноровили слушно, коли написали: „Ґаз Пор.“... вспіла без застережень написати про репрезентований ним (Паст. Листом) напрям ось що: „він не інший від того, який ми стало репрезентували“. Колиб політичні напрямні пастирського листа не покривалися з відповідними напрямними „Ґ. Пор-ої“, то не моглоб бути й мови про ідентичні способи в політиці наладнування польсько-українських взаємин. Зрештою з політичними напрямними станисл. владики, висловленими у пастир листі, може погодитись кожний поляк. Бож цей, „опертий, як каже дослівно д-р Назарук, на сильних підставах релігійних“, політичний маніфест українського греко-катол. епископа, побудований на тезі „всяка власть від Бога“, поручає українському населенню крім „повної льояльности“ до польської держави також те, що та „льояльність має стреміти до того, щоби польська держава була сильна і забезпечена, але заразом справедлива“. Так хоче Боже Провидіння. Але, хто і що цю державу примусить бути справедливою — невідомо. Вистане, як ми будемо вимагати від неї справедливости. Ось і все. Який поляк не згодиться на таку „підвалину“, як каже д-р Назарук, для „політичної програми?“.

3) Новозорянський полеміст твердить, що пастирський лист не містить у собі ніякої політичної програми, тільки дає „розумну раду“, чи пак „здорову, розумну й льоґічну підвалину“, на якій може бути збудована програма. Що пастирський лист не є для д-ра Назарука політичною програмою — в те ми можемо повірити, так само, як у те, що він побудує на тому листі політичну програму для себе. Але для самого стан. владики, як для католицького діяча і пастиря, цей лист є вже цілою політичною програмою, побудованою на цитатах із св. письма, програмою виховування своїх вірних, програмою їх співжиття з поляками, і до того програмою максимальною, дарма, що не спрецизованою по пунктам. Але до такої праці владика не покликаний, бо цю максимальну програму розібють на пункти та приберуть у відповідну форму віддані йому люди, як ось д-р Назарук, коли до нього „зближаться і поговорять без злоби“.

4) Новозорянський полеміст вліз і в справи чужої йому дієцезії та й береться інтерпретувати по свому суспенсу о. Яворського (з ББ), кажучи, що „Діло“ три рази про цю справу інакше писало. О. Яворський засуспендований тепер, вже по принятті посольського мандату, з ось яких причин: Вибраний з листи ББ довго не складав посольського приречення, бо не мав на це дозволу від церковної влади, так само, як не мав дозволу взагалі кандидувати. Якби він був кандидував, скажім, навіть з листи УКНП, то все одно без дозволу церковної влади не міг би ввійти до сойму. Але о. Яворський, як виявилося, неабиякий „махер“. Він пішов до Впреосв. митрополита, зложився в чотири погибелі, почав благати і просити, щоби йому дати дозвіл на зложення посольського приречення виключно тільки на те, щоби взяти раз платню (посольські дієти) та покрити свої грошеві виборчі видатки, які загнали його в безвихідне положення. По отриманні платні він мандат негайно зложить.

О. митрополит, зворушений його представлюваниям справи, згодився на те. На тій підставі о. Яворський зложив приречення. Коли ж по якімсь часі і не думав заперестати виконування посольського мандату і на далі, тоді прийшло засуспендування. На основі таких інформацій була в „Ділі" тільки одна замітка з покликанням на найавторитетніше джерело про те, що о. Яворський не дістав дозволу на постійне *виконування* мандату.

5) У статті „Діла" було написано: „...маємо враження, що цей Пастирський Лист був і для неї (Укр. Катол. Народн. Партії) неабиякою політичною ревеляцією". Правдомовний католицький редактор перекрутив це так: „Діло" в ч. 66. пише, що має таке враження, що Пастирський Лист був і для Української Католицької Народ. Партії „*неабиякою політичною несподіванкою*". Це перекручення треба собі запамятати, бо в дальшій точці цей одержимий „католицькою етикою" полеміст „заповідає", що редакція „Діла" за перекручування і „крутійства" „зазнає" ще такого католицького „арґументу", як пястук. Будучи при пятій точці далі твердимо, що політичне „кредо" станиславівського владики покривається зі становищем „Нової Зорі". Бо воно від давна було в цих справах таке, як його дуже яскраво зясував автор листа. Правда, що в „Н. З." воно до появи листа так досадно не було здекляроване. Зате ми певно знаємо, що лист своїм змістом і формою заскочив навіть деяких членів управи УКНП-ії". Не знаємо тільки, чи всіх. Не перечимо, що д-р Назарук не тільки міг знати зміст листа перед його появою, але не виключаємо, що він міг над його змістом і формою навіть співпрацювати. Таксамо далекі ми від того, щоби, скажім, зменшувати вплив цього полеміста на католицьку політику на сторінках „Нової Зорі" і не лише там, але й поза нею, як ось у Станиславові, а через Станиславів може й у самому таки Римі.

6) Невдоволений новозор. полеміст тим, що ми згадали про атентат на станисл. владику, якого допустився підчинений йому священик. Чи це неправда? Пригадаємо п. Назарукові до того ще й таку дрібничку: цей атентат не стався г повоєнних, наших, як він каже, „диких відносинах" коли то чинно зневажили не тільки редактора „Діла", але коли то нападали і на „Нову Зорю" та її відповідального редактора (чи не двічі), але в тих передвоєнних часах, коли на чолі воюючих зі станиславівським владикою, і з цілим греко-катол. духовенством і взагалі з релігією стояв саме теперішній передовий вояовник за честь і заслуги тогож станиславівського владики д-р Осип Назарук.

7) У нашій статті ми говорили, що у станиславівській дієцезії появилися по війні перші евангелики, методисти й інші сектярі. Д-р Назарук твердить, що „вони появилися і щезли". Невже щезли? А про що між іншим у такому випадку пише владика в першому числі „Вістника Станиславівської Епархії" за січень-лютий-березень 1931 р.? Далі пише цей як рідко „солідний" полеміст ще й таке: „...Коли вся Галичина була занята царськими військами, то якраз у станиславівській епархії було найменше відступств". Про те нічого сказати не можемо, бо статистикою відступників не розпоряджаємо. Натомісць знаємо, що станиславівського владики в тому страшному часі в дієцезії не було. Він відступив разом з австрійськими військами, залишивши і священиків і вірних Божому Провидінню.

8) У тій точці є під кінець таке місце: „Тут час звернути увагу всіх людей, яким дороге моральне здоровля нації, а в першій мірі всего духовенства на те, що хто в якийнебудь спосіб підпирає таку пресу і таку ґрупу, якої орган безкарно виписує подібні річи, той колись сам буде поневіраний, як тепер поневіряють неслушно Владику-Ювилята за його слова правди".

Це вже не перший раз позволяє собі цей „католицький" редактор „Нової Зорі" на те, щоби закликати наше громадянство до бойкоту „Діла". Він може це робити. Але, чи він мав моральне право на такі заклики? Довголітній радикал і атеїст, що вів завзяту і неперебірчиву боротьбу з церквою і духовенством довгі часи ще перед великою війною і в часі війни, мав все свій специфічний підхід до моралі. Наприклад: хоч він і був радикалом, то всеж вступив був свого часу до редакції „Діла" на співробітника. Його тодішня мораль якось позволила йому, активному радикалові, вступити до праці у щоденнику, що репрезентував політику національно-демократичної партії. Вступивши туди, мусів приняти на себе обовязок працювати пером льояльно для національно-демократичних своїх противників. І працював, але при всякій нагоді розкладав на сторінках „Діла" зазулині яйця, в яких надуживав довіря, що ним наділяла його редакція і видавнича спілка „Діла" і робив „Діло" таким чином „крутійським", бо всі такі його статті чи замітки треба було потім „вияснювати". І коли цей „Катон" моралі нині плює на „Діло" та обливає його на сторінках „Нової Зорі" помиями, то плює передовсім на себе, обливає помиями передовсім своє власне „я".

9) Д-р Назарук, найзавзятіший перед війною ворог християнських суспільників бере їх у девятій точці в оборону та приписує їм усі наші передвоєнні національні здобутки. Шкода, що робить це аж тепер.

10) Тут твердить, що станиславівський владика найде колись повне признання за свою діяльність нарівні з іншими йому подібними і наша суспільність буде колись „дуже шанувати память тих владик". Не виключене! Але ми про будучих прихильників таких владик не говоримо.

—o—

Воєнний стан у Київі й Одесі.

З Риги подають, що ситуація на рад. Україні так загострилась, що в Київі та Одесі оголошено воєнний стан. Багато українців, старшин червоної армії арештували й вивезли на північ. До Харкова приїхав головний інспектор червоної армії Гамарнов. Українців усувають з визначних становищ в армії. Загалом арештовано майже 500 осіб.

—o—

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 1. КВІТНЯ 1931.

С. ПЕРСЬКИЙ. 2)

Карло Крамарж.

(З нагоди 70-ліття уродин.)

Молоде й старе покоління. — Молодочехи. — Студії й карієра Крамаржа. — Домагання супроти Австрії.

Історична шляхта забажала тоді для себе історичних прав. Це було на руку чеським національним політикам, які також від 1848 р. домагалися цього самого. Це дало нагоду чеській історичній февдальній шляхті та чеським народнім політикам зближитися до себе на терені краєвої соймової політики. Чеські народні політики відшукали в дечім у своїм лібералізмі а шляхта із своєї сторони погоджувалася на деякі чеські домагання, як рівноправність для чеської мови, в ділянці шкільній та освітній — очевидно на основі найвірнішої льояльности чеських політиків для монархії. Тоді справді всі чехи бачили свій розвій лише у конституційній австрійській монархії.

Але та спілка чеських демократів з консерватичною шляхтою не вдоволяла молодого чеського покоління. Серед нього почався відрух, який з літами перемінився у зорганізований наступ на тодішній політичний провід. Молоде покоління домагалося політичного й соціяльного зрівнання з привілеями німців. І підчас виборів до парляменту в 1891 р. потерпіли старі консервативні політики повну невдачу, а молоді взяли керму чеської національної політики у свої руки під шумною назвою „молодочехів" у противенстві до тамтих „старочехів".

Між тими молодочехами знайшовся також і молодий 30-літній політик Карло Крамарж. Хоч був він між ними одним з наймолодших, але до політичного життя найбільше фахово підготований.

Студіював він право на празькім університеті і вже в 24. році життя осягнув степень доктора прав. По доктораті переїхав до Берліна, де спеціялізувався у національній економіці. На його соціяльно-політичний світогляд мав великий вплив проф. Адольф Ваґнер, що був ученим соціялістом та проф. В. Сомбарт, історик світового капіталізму. Побут у Берліні збудив у молодого Крамаржа великий подив та пошану для сили та працездатности німецького народу та держави. З Берліна переїхав він до Парижа, де якийсь час студіював в „Вільній Школі політичних наук" міжнар. політику, але звідти — як пише у „Споминах" — не вивіз таких вражінь, як з Берліна. З Парижа переїхав до Відня і тут кілька літ студіював по віденських архівах старочеське право і правні відносини між історичними чеськими землями і осередком монархії — Віднем. Врешті в 1890 р. виїхав уперше до Росії, де стрінувся між іншими з Львом Толстоєм, звідки привіз незатерті на ціле життя вражіння і звязки, що заважили на цілім його способі думання та життевій карієрі. У дальших роках — аж до війни — їздив д-р Крамарж до Росії дуже часто, де й оженився; жінка його мала на Україні землю та звісну віллю на Кримі Барбо, що стала осередком не лише чесько-російських культурно-політичних взаємин, але й загальних славянофільських. Росія стала для К. Крамаржа другою батьківщиною*). Буденною мовою в домі п. Крамаржів донині залишилась — мова російська, а д-ра Крамаржа інакше не зовуть, як „Карло Петрович". Не диво, що мусів він стрінутися з „малоруським", чи пак українським питанням і як рішучий у поглядах політик, мусів заняти ясне й недвозначне супроти нього становище.

Крамарж по батькові і по жінці незвичайно багатий, розпочав свою діяльність як багатоділний працьовник у публіцистиці та практичній політиці. Перші свої статті поміщав у часописі „Čas", який редаґував проф. Т. Масарик, з яким співпрацював три роки. Одначе потім розійшовся з ним, бо Масарик виступив в 1893 р. із партії молодочехів, основуючи свою власну партію, а д-р Крамарж став у партії її ідеольоґом. Пізніше, від смерти голови партії молодочехів Кайцля в 1901 р. став її формальним керманичем. А що ця саме партія була найсильніша, мала в себе найбільш інтеліґенції, то тимсамим схопив д-р Крамарж у свої руки національний провід чеського народу в Австрії.

Молодочехи не закинули головної точки програми старочехів; вони також домагалися привернення історичних прав коронним чеським краям. Але старочехи ставляли справу загально, не вичисляючи яких саме прав домагаєтся. Щойно К. Крамарж, на основі студій по віденських архівах ствердив, що чеські землі жадним правним актом не були позбавлені своїх колишніх державних прав по програній битві на Білій Горі, і що щойно канцелярія Марії Тереси в 1749 р. присвоїла самовільно державні права країв корони св. Вячеслава. Тому поставив справу ребром — домагатися відновлення давного державного права чеського *королівства*, якого королем мав би бути після прагматичної санкції Габсбурґ — володар Австрії. І тільки особою короля мало би бути чеське королівство злучене з іншими краями Австрії — персональною унією.

Того самого домагалися молодочехи і для інших народів Австрії. Але до історичного права краю додав д-р Крамарж ще *природне право нації* на самоуправу — на своїх історичних землях. Таким робом „Ця федеративна держава представляла вищу цілість щасливих і вільних країв та народів, що відповідала би ідеалові вільної модерної держави"*). А що на чеських землях мешкають і німці, то чеське державне право буде також і для них таксамо корисне і „причиниться до витворення нових здорових відносин у державі".

*) D-r Rudolf Procházka: D-r Karel Kramář. Politická studie. Видавництво „České hlavy" ч. 7. в Празі 1921, стор. 15.

*) D-r K. Kramář: „České státní právo". 2. vyd. 1914 r. (1. видання в 1896 р.).

(Продовження буде.)

Оголошення до святочного числа „Діла“

яке вийде в значно збільшенім обємі і накладі в пятницю дня 10. квітня 1931 року, приймає Аміністрація „Діла“ від нинішнього дня, найпізніше до понеділка 6. квітня до години 13.

Язикова справа на Закарпатті.

З нарад язикової комісії в Празі.

Засідання язикової комісії для тимчасового вирішення мови навчання у школах Закарпаття відбулося в Празі дня 17. III. ц. р. в міністерстві шкільництва. У склад комісії входили: два знавці професори праського університету д-р Ю. Полівка і д-р М. Вайнгарт; від Т-ва „Просвіта“: о. А. Волошин і проф. д-р Панкевич; від Т-ва ім. Духновича: проф. д-р С. Фенцик і проф. К. Стрипський.

Засіданню проводив міністр шкільництва д-р Іван Дерер, котрий вказав на те, що метою нарад є найти порозуміння між обома противними сторонами, аби, заки зійдеться на Підкарпатті сойм, міністерство шкільництва могло завести порядок у научуванні в школах. Аби дійти скорше до порозуміння, міністр обмежив наради лиш до мови навчання в школах народніх.

Перший забрав слово дир. Волошин, що взивав міністра шкільництва постаратися, аби уряди, а передовсім — шкільні, придержувалися приписів закону, котрі кажуть учити в школах в народній мові і котрі виразно вказують на те, що наша мова є малоруська (українська). Це доказали російські і чеські вчені. Ті, котрі ведуть боротьбу проти неї, виступають явно проти інтересу нашого народу, проти зростаючої його національної свідомости. Будучий сойм не може займатися, яким правописом ми маємо писати, тимбільше, що там буде заступлене й неукраїнське населення, котрому наші справи культурні чужі, а може навіть, завдяки свому складові, вирішити її некорисно для народу. Але закон каже, що вирішення справи не сміє противитися вислідам науки і конституційного закону. Вкінці візвав противну сторону, щоб вона зрозуміла, що в народній школі не може бути інакше, як по народньому.

Д-р С. Фенцик заявив, що його делегацію вяже резолюція, ухвалена представниками Т-ва ім. Духновича і політичних партій (аграрної, народн. соціял. і русского бльоку), яка домагається російської мови в школах з тим, щоб її заводити постепенно вже від народньої школи, так, як є видавані учебники Федора. Його партія поступає згідно з анкетою „Учительскаго Товарищества“. Про українську мову п. Фенцик сказав, що вона є витвором штучним, германським, при чому підкреслив, що мадяри (по словам Корлата) є за російською мовою. Далі говорив міністр д-р Дерер. Він заявив, що не все добре порозумів д-ра Фенцика. З його бесіди зрозумів одно, що д-р Фенцик уважає справу язикову політичною. Тимчасом він, як міністр, уважає, що це справа наукова. Він мусить станути на основі закону та хоче, аби школа дійсно відповідала своїй задачі і стояла на рівні чеських шкіл. Питання диференціяції руських мов є вирішене, бо є дві літературні мови: великоруська й українська. Міністр думає, що й д-р Фенцик прийме підкарпатський діялект, як основу для народніх шкіл, таксамо і друга сторона.

Після міністра забрав слово проф. Ю. Полівка і відповідав на промову д-ра Фенцика (котра, мимоходом кажучи, визначалася великими хибами, бо він дійсно говорив зле по російськи, уживаючи прим. таких висловів: „Ми гаспадьін міньістер, у нас было засіданіе, буду просіть послушать, для елементарных школах... у нас есть філолог, котрый іміет собрано всех цітатов учоных...). Проф. Полівка сказав, що саме та мова, котру всі чули з уст д-ра Фенцика, є штучним твором, котрим писали колись „старорусини“ в Галичині. Ту мову рос. учений Пипін назвав „особым русским языком“. А мова, якою написаний предложений д-ром Фенциком меморіял Т-ва Духновича, ще більше віддалена від русскої літературної мови, як мова тої традиції, на котру він покликується. Нині говорити про единство „русского“ народа і його мови є анахронізмом, бо це питання вирішено вже давно у нас, за границею і в самій Росії в користь самостійної української мови. Проф. Полівка признає, що правопис, котрого уживають в учебниках шкільних та у видавництвах Т-ва „Просвіта“ в Ужгороді, є тяжкий і складний і його треба зробити простішим.

До слів проф. Полівки поставив проф. Вайнгарт внесення, аби обі сторони приступили до конкретної задачі і приготовили проект нового правопису. Це було би предметом дальших нарад.

Після того забирали ще слово: дир. Волошин, котрий виясniював, що то була так звана „русская“ традиція, якої слід не лишився в народі, проф. Стрипський та д-р Фенцик. П. Фенцик оправдував себе за незнання рос. мови, бо його, мовляв, у школах учили по мадярськи, німецьки і французьки. Але тут-же похвалився, що вже в 1912 чи 1913 році у Відні вчив принца Одескалхі „на русскій узик“.

Міністр д-р Дерер при закінченні наради підкреслив, що обі сторони бажають виходити з живої мови, з діялекту і що треба правопис улекшити.

Додати треба, що сторона Т-ва Духновича все воювала політичною зброєю, підозрінням народньої сторони в ґерманофільстві, а д-р Фенцик вручив навіть проф. Вайнґартові „Подкарпатскі Гласи“ з інтерпеляцією сенатора Бачинського про українські книжки в учительських бібліотеках. На кінці д-р Фенцик пригадав навіть проф. Полівці, що він є чейже почесним членом Т-ва Духновича...

З цілого ходу наради видно було, що друга сторона, яка обстоює шкідливі для нашого народу „традиції“, не думає признати єдиної правди, що лише матірною мовою можуть діти осягнути в школі найбільші успіхи.

—o—

В інтересах історичної правди.

(Лист до Редакції.)

„А говори цілу правду, бо в правді наша сила“. (Інструкція гетьмана Орлика синові Григорові 1. IV. 1736 р.)

Вельмишановний Пане Редакторе, не без деякого вагання надсилаю Вам цього листа, бо на перший погляд він має нібито характер особистий. Та як побачите, торкається він справи, що має громадський характер: він порушує й деякі наукові методи й літературну етику, й нашу пропаґанду за кордоном й нарешті тенденцію, на жаль, не рідку в нас, підпорядковувати історичні постаті минулого, що належать до цілої нації, виключно деяким політичним партіям, ґрупам і своєрідним тенденціям.

У березневому числі париського журналу франц. мовою **„Prométhée“** видаваному, як відомо, певними нашими земляками для непевної мети, зявилася (стр. 7—11) стаття під заголовком „Сторінка з історії України“, підписана **„A. Tarnè“**. До підпису поверну в кінці листа. Стаття ця присвячена гетьманові Орликові й подає на кінці реєстр джерел. Цей реєстр міг би бути куди більший, але він містить: „Архів французького мін-ства зак. справ; віденський державний архів; льондонський державний архів; бібліотека Чарторийських, Равіту-Ґавронського „Пилип Орлик“ (цей заголовок неточний), Голійчука „Орлик у Галичині“, Костомарова „Мазепа й мазепинці“.

Українське громадянство знає, що я віддавна (11 років) займаюся добою Орлика, якого оригінальний денник вперше знайшов, і якій я присвятив низку розвідок ріжними мовами (українською, російською, французькою, італійською та анґлійською*). Автор А. Тарне не назвав мене в реєстрі своїх джерел. Не скажу, що це було його право, але він міг це зробити, ясно, під умовою, що не подавав би фактів, опертих *виключно* на моїх публікаціях.

Тимчасом більшість фактичних даних цієї статті *цілковито* побудована на моїх розвідках, по тій простій причині, що я вперше ввів ці факти в науковий оборот. Я не буду їх перелічувати, бо автор сам їх добре знає. Але вкажу лише на мент, де бідний автор зрадив себе з головою. Факт цей такий красномовний, що заслуговує, щоби на ньому зупинитися. Перелічуючи кореспондентів Орлика, автор згадує „кардинала Альбероні“ (еспанський міністр). Отже, *Орлик ніколи не мав жадних зносин з цією особою.* Вигадка автора? Ні, жертва мишоловки.

У 1922 р., готуючи розвідку **„Orlikiana“**, що потім зявилася в „Хліборобській Україні“ (кн. IV.) й була першим, хоч і побіжним реєстром Орликівських паперів, найдених мною в 1920 р. (пізніше я знайшов інші), — я *помилково* прочитав у рукописі (це місце написано дуже невиразно) Орлика імя „Альбероні“. В дійсності це *зовсім інша особа* й мою помилку я справив у 1926 році. Отже, як пояснити, що А. Тарне, що нібито читав рукопис Орлика (а це він зазначує в джерелах) таксамо прочитав *помилково*, як я? Ясно, що текстуально повторив помилку за мною., яка є на стор. 12-й моєї статті в „Хліб. Укр.“! Очевидно, що в повному виданні Діярія я виправлю цю помилку, явище нерідке, коли працюєш над старими рукописами. Автора завело тут довіря до мене, хоч і не вважає потрібним мене цитувати...

Цього факту ніби то досить, але є ще кращі квітки. Автор цитує в джерелах „льондонський архів“. Отже твердж у, що автор *ніколи не бачив* навіть там паперів, що стосуються до Орлика. Він правда, в статті згадує, за цим архівом, про лист шведського короля до Ґеорґа І-го в справі Орлика, але цей лист я видрукував („Хл. Укр.“ стр. 30). Але... в тій самій теці архіву є *поруч* з цим листом ще й інші цікаві матеріяли про Орлика, що дуже підходили би до статті „Прометея“. Чому про них ні слова? Бо, я їх не видрукував... Але нехай п. Тарне трохи зачекає: вони зявляться незабаром в моїй статті „Анґлія й Україна в минулому“, в анґлійському журналі **„Slavonic Review“**.

...Автор, справжній архівіст, цитує в джерелах і „Віденський Архів“. Тільки *нічого* в статті не подає з цього архіву. І це мені ясно: в тій-же „Хліб. Укр.“, не передбачаючи прози п. Тарне, я тільки побіжно, в чотирьох рядках (стр. 17) згадав про „Віденський Архів“, а самі матеріяли — дуже цікаві — й досі лежать у мене в рукописі й зявляться в І-му томі Діярія.

Вкінці пропоную кожному з наших дослідників прочитати статтю „Прометея“ й сказати своє слово. Присуд усіх я заздалегідь приймаю на 100 відсотків.

З усім тим, хоч кожна людина зрозуміє мої почування, бо в тяжких умовинах еміґраційного життя студії над минулим є, може, єдиною спонукою життя взагалі — я стиснув би зуби й мовчав, бо й не такі річі бачив і бачу з боку „українського центру“, що близький до „Прометея“. Але не можу мовчати тому, що в статті „Прометея“ є також *фальсифікація* та *брехня.* Те, що автор не знайшов ні у Равіти-Ґавронського*), ні у Голійчука, ні в Костомарова п. Тарне просто *вигадав!*

*) Як вам відомо саме тепер підготовляє Видавництво „Червона Калина“ видання книжки о. І. Борщака про П. Орлика.

*) Добре джерело. Покійний польський історик — вагаюся дати йому цей титул! — віднайшов у Кракові копію частини Діярія Орлика й розповівши, знівечив свідомо постать Орлика.

Ілько Борщак.

(Докінчення буде).

—o—

Шевченківське свято в Познані.

Познань, 22. березня 1931.

Кинуте долею поза межі Рідного Краю українське студентство Познаня влаштувало при співучасти еміґрантів з Вел. України концерт у честь Шевченка, що відбувся дня 14/3 в гарно прибраній вишиваними ручниками салі трамваярів. Публики як своєї так і чужої зібралося около 400 осіб. З чужинців заступлені були головно німці.

Як першу точку хор відспівав „Заповіт“. Вступне слово виголосив студ. Андрій Крижанівський. Бесідник говорив палко і пориваючо і його промова добре обдуманим змістом і виголошенням робила гарне враження на присутніх. Не диво, що публика нагородила цю промову гучними оплесками.

В дальшу програму входили дві декламації: п-и Сіяківної Д. (Прольоґ до „Неофітів“) і студ. Черкавського („Кавказ“). Передовсім ця перша виголошена була з чуттям і повним зрозумінням змісту слів. Коротку декламацію виголосив також синок полк. Дідченка-Задунайського. Гарно випало й фортепянове сольо п. Уляни С.

З черги відчитав основний і добре обґрунтований реферат полк. Єфтимович, зверта-

ючи увагу на Шевченка як державника. Реферат дуже зацікавив нашу публику, одначе для чужинців був трохи за довгий. Найбільше признання здобув собі хор під проводом п. Музики Т., що відспівав цілу низку пісень Воробкевича, Кошиця, Леонтовича, Давидовського і Котка.

Концерт наш причинився дуже значно до популяризації нашої пісні й культури серед чужинців і викликав серед них щире признання, а навіть одушевлення. Свято закінчено відспіванням національного гимну.

Згадуючи про концерт, не можна поминути одного факту, а саме, що його відсвяткували всі українці, звідкіля вони не булиб — галичани, волиняки й еміґранти з Вел. України. Всі взяли дільну участь в улаштуванні Шевченківського свята. Такі національні свята причиняються до зближення розпорошеної української еміґрації, а також до популяризації наших надбань між чужинцями.

Прес. реф.

Зі сцени й естради.

Шевченківські свята шкільної молоді у Львові.

Дня 28. п. м. в салі ґімназії при вул. Длуґоша відбувся концерт в честь Шевченка. На програму склались: вступне слово, виголошене ученицею Даркою Тоган, деклямація Марії Лициняк, гра на фортепяні Марії Ігнат, деклямація Ірени Селезінки, гра на фортепяні Ірени Бородієвич, сольоспів Любки Соботи та хорові співи під диригентурою проф. Миколи Матієва Мельника та п. Д. До найкращих точок належала деклямація М. Лициняк „Вечерниці“ та „Гагілки“, виконані хором учениць старших кляс. Численна публика (здебільша родичі учениць) нагородили виконавців концерту щирими оплесками.

Тогож дня і в неділю 29. п. м. в ґімназії при вул. Сапіги відбувся такий-же концерт, влаштований учительським збором і молоддю Академічної ґімназії. В програму входили такі точки: Вступне слово Григорія Бобкова, фортепянове сольо Богдана Перфецького, музика Лисенка до: „Без тебе Олесю“ і „Чия ти дівчино“; „Фінале“ тенорове сольо Івана Качоровського, інсценізація „Тополі“, деклямація Івана Лисяк („І досі сниться“ Шевченка), скрипкове сольо Артемія Цегельського, продукції хору й орхестри. Диригентами хору й орхестри були проф. Бахмиин, Л. Кузьма, Е. Цегельський.

Дня 27. ц. м. в салі Т-ва ім. Лисенка молодь приватної дівочої учительської семинарії і прив. дівочих ґімназійних курсів „Рідної Школи“ вшанувала память Шевченка концертом з такою програмою: „Заповіт“, жіночий хор і капеля учит. семинарії, деклямація О. Краєвської, фортепянове сольо О. Королівної й Н. Харківської, жіночий хор учит. семинарії, мельодеклямація в супроводі фортепяну С. Дмоховської і хорові продукції учен. семинарії. Хорами проводили: проф. О. Пясецька і проф. Гриневецький. Фортепяновий супровід Д. Гнатківської й Л. Мельничин.

Ол.

ОСТАННІ ВІСТИ

МАРШАЛ ПІЛСУДСЬКИЙ УРЯДУЄ. ЗМІНИ В УРЯДІ?

Повідомляють, що після повороту марш. Пілсудського наступлять зміни в уряді, щоби скріпити впливи представників господарського життя. Зачувати, що до уряду війдуть представники санаційних консерватистів із групи кн. Радзівіла. Змін тих можна сподіватися щойно після повороту президента зі Спали. Він має вернутися нині-завтра.

Марш. Пілсудський у соймі.

Уже в понеділок рано зголосилися в Бельведері найближчі співробітники марш. Пілсудського, щоби його повідомити, що ділося в краю під його неприсутність. Перший рапорт одержав марш. Пілсудський ще в Гдині від прем. Славека, мін. Складковського, Пристора та Бека. Пополудні зявилися в Бельведері марш. сенату Рачкевич і марш. сойму Світальський та здали звіт із бюджетової сесії. Вечором марш. Пілсудський ревізитував у соймі обох маршалів.

Зі сойму пішов марш. Пілсудський до прем. Славека, щоби його ревізувати, бо передполуднем у ген. інспекторааті збройних сил була довша конференція марш. Пілсудського з прем. Славеком.

Пополудні було засідання ради міністрів без участи марш. Пілсудського.

—o—

ПІД ЗАКИДОМ ВЕРБУВАННЯ ДО УВО.

Дня 31. березня починається у Львові розправа проти Вол. Мельника студ. прав, Кл. Гарасимчука абс. VII. кл. нар. школи, Вол. Боярського уч. торг. школи, Дм. Штикала студ. прав й Ів. Цюри селянина. Усіх їх обвинувачують у підбурюванні та вербуванні до УВО. Розправа розписана на 4 дні.

—o—

ПРОПАЛА ДИПЛ. ПОЧТА У ЛЬВІВСЬКІМ АМБ. ВОЗІ.

Від якогось часу пропадала дипльоматична закордонна почта, пересилана з Варшави залізницею в напрямі Пйотровиць до Чехословаччини, Австрії й Італії. На днях пропала знову така посилка із львівського амбулянсового вагону, яким їхало трьох почтовців. У звязку з тією справою приїхала до Львова слідча комісія з мін-ства почт і телеграфів і перевела ревізію в тих трьох урядовців: Едв. Коваля, Вікт. Ціґлера та Гр. Романовича. В їх мешканнях не найшли ніяких паперів лише револьвери та кріс, на яку то зброю не мали дозволу.

—o—

УЧЕНИКИ ВБИЛИ ҐІМН. ПРОФЕСОРА.

Із Белхатова (коло Пйотркова) прийшла вістка, що тамошні ґімназисти вбили свого проф. Ходзька. Він у неділю вечором вертався додому. По дорозі напало проф. Ходзька кількох учеників і так тяжко побили його, що він помер у шпиталі. Поліція арештувала двох учеників.

—o—

Від 1. квітня Великий Львів.

Дня 1. квітня ц. р. Львів забере сім передміських громад, та введе у них великоміську адміністрацію, згідно з рескриптом львівського воєводи з дня 23. березня 1931 р., опертого на розпорядженні Ради Міністрів з дня 11. квітня 1930 року.

В прилучених громадах з днем 23. березня ц. р. розвязано громадські ради, які по правді кажучи, були на протязі цілого року цілком пасивні, та спричинили у своїх громадах цілковитий застій.

Зогляду на прилучення нових теренів Львів побільшив число шести дільниць до девяти. Дільниці дістали нову офіційну назву: „Міський дільницевий уряд“. Міська тимчасова рада поширила значно компетенцію ділання дільницевих урядів і відтяжила централю, руководячись прискоренням полагоджування справ і успішнішим та скорішим пізнанням поодиноких дільниць.

Сам акт втілення території семи громад зачнеться торжественно вже 31. березня ц. р. з таким порядком: В латинській архикатедральній базиліці і в соборі св. Юра та в жидівській синагозі відправлять молебні в год. 10. рано.

Годину пізніше відбудеться символічна передача, а саме: приняття і підписання акту двома контрагентами т. є. тимч. радою Львова і представниками громад.

В ратушевій салі будуть промови згори назначені, приготовані і радієм трансмітовані.

Після промов засядуть „селюхи“ з містом до спільного стола.

Дня 1. квітня обійдуть новоіменовані дільницеві комісарі кінці границь кожної з громад і таким чином переберуть їх у фізичне посідання.

65 тисяч „селюхів“, яких раптом ні сіло ні впало номінують міщанами, не вірять запевненням своїх бувших радних, що це таки правда. Їх недовіря підтримує сильно факт, що цей торжественний акт відбудеться не коли інакше, а саме в день, що має назву: **prima aprilis.**

Це традиційне недовіря напевно безповоротно щезне у найближчих днях квітня, коли то дільницеві комісарі представлять „новим міщанам“ ціну на викуп „міщанського патенту“. Ціна є вже усталена. Видав її І-ий відділ маґістрату в своїм 32-сторінковім елябораті на жадання громад.

А. Д.

НОВИНКИ

— **Відповідаючи на численні запити** ш. відборців підписані книгарні повідомляють, що продажу дешевих книжок продовжають до 15. квітня ц. р., тому теж всі замовлення, які дотепер не виконано ще, будуть вислані по зниженних цінах, а всякі урґенси є зайві. — Книгарня Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові, Ринок 10, Книгарня Т-ва „Просвіти, Львів, Руська 1, Книгарня „Рідної Школи, Львів, Сикстуська 20, Українська Книгарня й Антикварня, Львів, Рутовського 22. 1755

— **Міський Громадський Комітет Помочі Безробітним** подає до відома, що від кільканацять днів по Львові блукає серед убогих і безробітних людей якийсь тип, що за побрані 50 сотиків, або за 1 золотий видає карти на харчеві продукти в Секретаріяті Комітету Допомоги, Галицька площа, ч. 10. Тому, що харчеві бони на рахунок Комітету вислано комісаріятам дільниць для роздачі, цим остерігається перед згаданим обманцем, який хоче використати людську нужду і легковірність.

— **Дальші пенсіонування професорів у Тернополі.** В недавній статті „Діла“ про ліквідацію української державної ґімназії в Тернополі була згадка, що міністерство віроісповідань і освіти перенесло на емеритуру трьох професорів цієї ґімназії з днем 1. травня ц. р., а саме: проф. Івана Боднара, проф. Ілярія Бриковича і проф. Ярослава Танчаківського. На днях прийшли з міністерства два нові спенсіонування, а саме: проф. Томи Водяного і проф. Івана Галущинського так, що з 13 українців учителів згаданої ґімназії, перенесених дня 1. листопада в нечинний стан, вже пятьох перенесено без їх згоди на емеритуру. Дальша доля решти учительського збору включно з дир. Губчаком покищо невідома, але можливо, що до 1. травня ц. р. збільшиться ще скількість наших молодих емеритів.

— **З саботажних тайн.** Станиславівський карний суд засудив 15-літнього хлопця Михайла Вдовину Підвичілок, пов. Бучач, на 14 днів арешту з завішенням кари на 5 літ за те, що він минулої осені на жарт наклав на залізничі шини купу каміння, щоб переконатись, що з того буде. Після того випадку, який закінчився без нещастя, польська шовіністична преса трубіла про небезпечний замах саботажистів на поїзд, а розправа виявила, що це був звичайний жарт нерозважного пастуха і то такого молодого, що треба чекати аж пять літ, заки він підросте і зможе відсидіти свою кару.

— **Знесення староства в Збаражі.** З нагоди намірeного переведення нового адміністраційно

го поділу Польщі між 35 староствами мають скасувати невідклично і староство в Збаражі та влучити його до Тернополя. Разом зі староством скасували би тоді там і скарбовий уряд та повітовий виділ, приділюючи їх до відповідних установ у Тернополі. Коли всі ті уряди в Збаражі скасують, то і доля тамошньої польської гімназії буде непевна, бо вона і сьогодні не має там найменшої рації істнування і її вже давно треба би звинути. Тоді в Збаражі зі всіх дотеперішніх державних установ залишився би тільки один повітовий суд.

— **Смерть Арнольда Беннета.** На днях помер один з визначних англійських письменників Арнольд Беннет. Його повісти з англійського провінціонального життя „Історія старих тіточок" та „Готель Імперіяль" були переведені на ріжні мови світа. Твори Беннета визначались погідним настроєм і легкою незлобивою іронією. Був вельми плодовитим і залишив багато томів своїх повістей.

— **Лік для морфіністів.** Професор університету в Олександрії д-р Модінос винайшов якусь сировицю, яку вприскують в жили морфіністів і кокаїністів й таким чином витворюють в їх організмах несмак до тих небезпечних наркотиків. Досі на сто морфіністів 90 проц. після такого защеплення сировиці покинуло поганий наліг. Секція боротьби з наркотиками при Союзі Народів патентує цю сировицю.

— **Часи зміняються.** Центральний Комітет Комуністичної Партії приняв б. міністра військових справ за уряду Керенського, ґенерала царської армії Верховського в члени компартії. Своє рішення Центральний Комітет мотивує тим, що ген. Верховський хоч і був колись контрреволюціонером, то за радянської влади був дуже вірний большевикам і дуже заслужився в боротьбі з контрреволюцією.

— **Ще Кутєпов.** Здавалось, що історія ген. Кутєпова, схопленого большевиками в Парижі й вивезеного до Москви, вже скінчена. Але ось появилась телеграма з Риги, що ген. Кутєпова большовики не вбили, що він живе у вязниці в Москві і під тортурами видає своїх товаришів, з якими утримував звязок, будичи ще в Парижі на чолі еміґрантських військових організацій. В СРСР арештовано багато осіб, яких нібито видав ДПУ катований Кутєпов.

— **Озлоблений письменник.** На днях вулицями Будапешту йшов елегантно одягнений чоловік, несучи перед собою таблицю з написом: „Геть з нашими театрами! Вони не служать мистецтву лиш кишеням директорів!" Прохожі спиняли цього чоловіка і він оповідав їм ось що: „Я письменник! До 20-го року життя я писав вірші, а за останніх пять літ я написав 16 драматичних творів і жадний театр не хоче їх виставити. Тому я владив проти театрів таку особисту демонстрацію на вулицях".

— **Самовбивство в лічниці.** У віденській загальній лічниці лежав хорий на легені 43-літній Оттон Форнстнер. Коли лікарі почали тратити надію на його видужання, цей пацієнт попав у такий нервовий розстрій, що скочив у лічниці з III. поверху через вікно на вулицю і згинув на місці.

— **Управа Українського Т-ва Допомоги Еміґрантам у Львові** просить В. Ш. відборців календаря „Дніпро" на 1931 р., які ще не заплатили вартости його 3.50 зол., надіслати ту суму до Великодних Свят на адресу Т-ва: Львів, Руська 3.

— **В справі одної заяви** дістала наша редакція такі замітки: „У звязку зі заявами п. А. Курдидика в „Ділі", „Українському Голосі" та „Неділі" редакція журналу „Кіна" стверджує, що п. А. Курдидик на співробітника журналу формально не був запрошений, тому його заява, як співробітника не покривається з таким титулом. Щодо ідеольоґії журналу „Кіно" зазначуємо, що п. А. Курдидик, через брак особистої спроможности забирати голос в справі націоналістичної ідеольоґії, поступив некоректно і не мав права вимагати від ред. Кренжаловського пропаґанди націоналізму в журналі, що по суті є чисто фаховим та безпартійним. — **Редакція „Кіна".**

— **Великдень, це свято радости!** У деяких околицях є ще звичай вручати найближчим дрібні дарунки також підчас Великодних свят. Традиційна святочна кава не може ніякою мірою обійтися без пляцка або торта приправленого по приписам D-ra Oetkera. Кожна господиня признає, що святочне печиво приправлєне по тим приписам є незвичайно поживне, а позатим дуже смачне і тому мусить викликати радість і вдоволення застільних гостей. Д. О. 2553

— **Справлення помилки.** У звідомленні з Загальних Зборів „Рідної Школи" („Діло", ч. 68) зайшла одна помилка, яку отсим справляємо. А саме голова Т-ва ради. Кокорудз дякував за щасливе поладнання кількох справ **роземному судові під проводом д-ра Костя Левицького** (а не д-ра К. Паньківського, як це було в „Ділі").

——о——

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Тома Різничок, довголітній урядовець і заступник директора кооп. банку „Земля" у Львові, помер по короткій недузі дня 30. березня ц. р. в 62-ім році життя. Завдяки свому характерові, солідности і працьовитости тішився покійний великим поважанням у широких кругах громадянства. Похорони відбудуться в середу 1. квітня 1931 р. зпід похоронного дому при вул. Кохановського. В. Й. П.!

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 30 березня 1931 року: масло експортове і десерове пріма 4·30 зол. за кільо; літра молока 28—29 сот.; літра сметани 1·40 зол., копа яєць 6·00 зол.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.